

Диссертациялық кеңес туралы үлгі ережеге

8-қосымша

Карагулов Адилбай Итемгеновичтің 8D09101- «Ветеринариялық медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Адамдар мен жануарлардың аса қауіпті жұқпалы ауруларының таралуындағы жарқанаттардың рөлі» тақырыбында орындалған диссертациялық жұмысына

Ресми рецензенттің жазбаша пікірі

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертациялық жұмыс 2020-2022 жылдар аралығында ҚР АШМ бағдарламасының мақсатты қаржыландыру шеңберінде жүргізілді. Жоба тақырыбы: «Адамдар мен жануарлар арасында аса қауіпті аурулардың таралуында жарқанаттардың рөлі», мемлекеттік тіркеу №AP05085832.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады, өйткені Қазақстанда алғаш рет жарқанаттарға кешенді мониторинг жүргізілді, аса қауіпті патогендер анықталды және оларды бақылау бойынша ұсынымдар әзірленді. Зерттеу нәтижелері қадағалау стратегиясын әзірлеу және аса қауіпті ауруларды жұқтыру қаупін азайту үшін маңызды.

3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) <u>орташа</u>; 3) төмен; 4) өзі жазбаған. 	<p>Ізденушінің диссертация жазу деңгейі орташа деп бағаланды.</p> <p>Диссертацияның презентация стилі мен құрылымы ғылыми жұмыстың талаптарына сәйкес келеді. Дегенмен, мәтіннің тілі мен стилі ғылыми басқа дереккөздердің айтарлықтай әсерінен жасалған жұмыстарға тән кейбір стандарттарды көрсетеді. Мәтін тұтастай алғанда дұрыс құрастырылған стильдің айқын жеке ерекшеліктерін қамтымайды, бұл диссертацияның орташа тәуелсіздігін көрсетуі мүмкін.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>негізделген</u>; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>Диссертацияда зерттеудің өзектілігі нақты анықталған, жарқанаттардың резервуар және аса қауіпті патогендердің тасымалдаушысы ретіндегі эпидемиологиялық маңыздылығымен байланысты. Бұл жануарларды инфекциялық аурулардың алдын алу және бақылау контекстінде мониторингтеудің маңыздылығы атап өтіледі, бұл Қазақстан үшін маңызды практикалық және ғылыми маңызы бар. Осылайша, жұмыстың өзектілігі негізделген және ветеринария мен эпидемиология саласындағы заманауи сын-қатерлерге сәйкес келеді.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>айқындайды</u>; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды. 	<p>Барлық ұсынылған ақпарат диссертацияның жарияланған тақырыбына сәйкес келеді, бұл жұмыста не туралы екенін толық түсінуге мүмкіндік береді.</p>
		<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді. 	<p>Диссертацияда жарқанаттардың адамдар мен жануарлардың аса қауіпті ауруларының таралуындағы рөлін зерттеумен тікелей байланысты зерттеудің мақсаттары мен міндеттері нақты көрсетілген, бұл диссертацияның жарияланған тақырыбына толық сәйкес келеді.</p>
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан; 	<p>Диссертацияның барлық бөлімдері, өзектілігі мен мақсаттарынан бастап әдістер мен нәтижелерге дейін, зерттеудің негізгі тақырыбын дәйекті түрде дамытатынын көрсетеді. Әр</p>

		<p>2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.</p>	<p>бөлім логикалық түрде алдыңғы бөлімді жалғастырады және толықтырады, бұл жұмыстың барлық элементтерінің толық байланысын көрсетеді.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) <u>талдау ішінара жүргізілген</u>; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.</p>	<p>Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырғанда дәлелденді және бағаланды: талдау ішінара жүргізілді. Диссертацияда автор әзірлеген жаңа тәсілдер мен әдістер туралы айтылады, бірақ белгілі шешімдермен салыстырғанда олардың тиімділігіне егжей-тегжейлі сыни талдау ішінара ұсынылған. Негізгі назар өз нәтижелерін сипаттауға аударылады, оларды қолданыстағы әдістермен салыстыруға аз көңіл бөлінеді.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>Диссертацияда ұсынылған ғылыми нәтижелер мен ережелерді мүлдем жаңа деп санауға болады, өйткені олар Қазақстанда алғаш рет жүргізілген бірегей зерттеулерді қамтиды. Атап айтқанда, бұл Қазақстан аумағындағы жарқанаттар популяциясының аса қауіпті патогендерді анықтауға бағытталған алғашқы кешенді эпизоотологиялық мониторингі. Бұрын мұндай масштабта және осындай тереңдікте мұндай зерттеулер жүргізілген жоқ.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>Диссертацияның қорытындылары мүлдем жаңа болып табылады, өйткені олар Қазақстандағы жарқанаттар популяциясын алғаш рет жүргізілген кешенді зерттеуге және осы жануарлар арасында аса қауіпті патогендердің таралуы туралы жаңа деректерді анықтауға негізделген. Бұл нәтижелер бұрын ғылыми әдебиеттерде ұсынылмаған және бар білімді айтарлықтай толықтырады.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) <u>ішінара жаңа (25-75%</u></p>	<p>Диссертацияда 75% жаңа болып табылатын ішінара жаңа шешімдер ұсынылған. Жарқанаттар арасында инфекциялар мониторингі бойынша эпизоотологиялық мониторинг алгоритмін және әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу Қазақстанда</p>

		<p><u>жаңа</u>);</p> <p>3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>алғаш рет қолданылған жаңа деректер мен әдістерге негізделетін елеулі үлес болып табылады. Алайда, бұл шешімдердің кейбір элементтері бұрыннан бар тәсілдер мен әдістемелерге негізделген, бұл оларды ішінара жаңа, бірақ жергілікті жағдайлар мен зерттеу ерекшеліктеріне негізделген.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген/негізделмеген</u> (qualitative research (куоолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).</p>	<p>Диссертацияның негізгі қорытындылары Қазақстанның әртүрлі өңірлерінде жарқанаттардың эпизоотологиялық мониторингі барысында алынған деректердің едәуір көлемін жинауды және талдауды қамтитын сапалы зерттеулерге негізделеді. Бұл деректер ғылыми әдістермен дәлелденген маңызды дәлелдер береді, бұл жұмыс қорытындыларын ғылыми тұрғыдан негізделген етеді.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	<p>Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Ереже дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді</u>;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді;</p> <p>5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) <u>жоқ</u>;</p> <p>3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) жоқ;</p> <p>3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) <u>кең</u></p> <p>4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.</p>	<p>Диссертацияда ұсынылған негізгі ережелер Қазақстанның түрлі өңірлерінде жүргізілген кешенді эпизоотологиялық мониторинг нәтижелерімен расталды. Патогендердің таралуы және олардың генетикалық әртүрлілігі туралы нақты деректер келтірілген, бұл тұжырымдардың дұрыстығын дәлелдейді. Сондай-ақ, генетикалық талдаулар мен гендер тізбегін халықаралық мәліметтер базасына сақтау туралы айтылады, бұл ережелердің ғылыми дәлелдерін одан әрі қолдайды.</p> <p>Ережелер Қазақстанда жарқанаттар арасында аса қауіпті патогендердің таралуы туралы бірегей деректерге негізделген, бұл тривиальды ақпарат болып табылмайды және айтарлықтай ғылыми күш пен талдауды қажет етеді.</p> <p>Ережелер Қазақстанда алғаш рет жүргізілген жарқанаттардың кешенді мониторингіне, патогендер туралы жаңа деректерді анықтауға және алгоритмдерді әзірлеуге негізделген, бұл олардың жаңалығын растайды.</p>

		<p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>ия</u>; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p>	<p>Әзірленген алгоритмдер мен әдістемелік ұсыныстарды әртүрлі аймақтар мен елдерде аса қауіпті инфекцияларды бақылау және бақылау үшін қолдануға болады, бұл қолданудың кең деңгейін көрсетеді.</p> <p>Негізгі ережелер мақалада келтірілген зерттеу нәтижелерімен, соның ішінде патогендердің таралуы, генетикалық талдау және ұсыныстарды әзірлеу туралы мәліметтермен расталады, бұл олардың дұрыстығын дәлелдейді.</p>
8.	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:</p> <p>1) <u>ия</u>; 2) жоқ.</p>	<p>Диссертацияда ұсынылған әдіснама эпизоотологиялық зерттеулер, генетикалық талдау және деректерді статистикалық өңдеу сияқты қолданылатын әдістердің егжей-тегжейлі сипаттамасын қамтиды, бұл оны негізделген және жеткілікті егжей-тегжейлі етеді.</p>
		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) <u>ия</u>; 2) жоқ.</p>	<p>Диссертацияда нәтижелерді алу үшін полимеразды тізбекті реакция, секвенирлеу, сондай-ақ генетикалық талдау және статистикалық деректерді өңдеуге арналған бағдарламалық жасақтаманы қоса алғанда, молекулалық биологиялық талдаудың заманауи әдістері пайдаланылғаны көрсетілген.</p>
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) <u>ия</u>; 2) жоқ.</p>	<p>Диссертацияда зерттеу нәтижелері кешенді эпизоотологиялық мониторинг пен молекулалық-биологиялық талдауларға негізделгені көрсетілген, бұл теориялық тұжырымдау мен анықталған заңдылықтардың дұрыстығын растайды.</p>

		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған.	Диссертация көптеген дереккөздерді, соның ішінде халықаралық дерекқорлардағы жарияланымдарды пайдалануды көрсетеді, бұл ұсынылған мәлімдемелердің өзектілігі мен дұрыстығын растайды.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз.	Диссертация 154 сілтемені қоса алғанда, көптеген дереккөздерді атап өтеді, бұл жан-жақты шолу және жұмыстың ғылыми негізділігін қамтамасыз ету үшін әдебиеттің жеткіліктілігін көрсетеді.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) <u>бар</u> ; 2) жок.	Диссертацияда зерттеу нәтижелері эпизоотологиялық процестерді теориялық түсінуге ықпал ететін аса қауіпті патогендердің таралуы мен генетикалық әртүрлілігі туралы білімді кеңейтуге мүмкіндік беретіні көрсетілген.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) жок.	Диссертацияда әдістемелік ұсынымдар мен мониторинг алгоритмдері әзірленгені атап өтілді, олар Қазақстанда инфекцияларды эпидемиологиялық қадағалау мен бақылауды жақсарту үшін тікелей пайдаланылуы мүмкін, бұл жұмыстың практикалық маңыздылығын растайды.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертацияда Қазақстанда алғаш рет жарқанаттар арасында аса қауіпті инфекциялардың мониторингі үшін алгоритмдер мен әдістемелік ұсынымдар әзірленгені көрсетілген, бұл олардың толық жаңалығын растайды.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) <u>орташа</u> ; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы: орташа. Диссертация мәтінде грамматикалық қателер, сондай-ақ материалды орыс тілінен қазақ тіліне аудару кезіндегі қателер бар, бұл академиялық жазудың жалпы сапасын төмендетеді, дегенмен құрылымы мен мазмұны жалпы ғылыми стандарттарға сәйкес келеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		<i>Грамматикалық қателер:</i> диссертация мәтінде материалды қабылдауды қиындататын кішігірім грамматикалық қателер бар. Жазу сапасын жақсарту үшін мәтінді синтаксистік және орфографиялық

		<p>кемшіліктерге мұқият тексеру ұсынылады.</p> <p><i>Орыс тілінен қазақ тіліне аудару:</i> орыс тілінен қазақ тіліне аударылған кейбір тармақтарда семантикалық және стилистикалық қателіктер бар. Бұл оқырманды шатастыруы мүмкін және жалпы жұмыс сапасын төмендетеді. Аудармаларды түпнұсқа мағынаға сәйкестігі мен сәйкестігі үшін мұқият тексеру керек.</p> <p><i>Презентацияның анықтығы:</i> диссертация жұмыстың маңызды сәттерін қамтығанымен, кейбір жерлерде ол нақтылықты қажет етеді. Айқындықты арттыру және оқырманның негізгі ережелерді түсінуін жеңілдету үшін ұзақ және күрделі сөйлемдерден аулақ болу керек.</p> <p><i>Академиялық стиль:</i> жалпы мәтін академиялық стандарттарға сәйкес келеді, дегенмен оның стилін жақсы қабылдау үшін формальды және дәлірек етуге болады. Бұл әсіресе ғылыми талаптарға сай болу үшін өте маңызды.</p> <p><i>Нәтижелердің жаңалығы:</i> диссертация жаңа және маңызды нәтижелерді ұсынады, бірақ олардың практикалық маңыздылығын және тақырыпты теориялық түсінуге қосқан үлесін айқынырақ атап өткен жөн.</p> <p><i>Ұсыныстар:</i> аударма сапасы мен грамматикалық құрылымды жақсарту, экспозицияның анықтығын арттыру және академиялық жазу стиліне назар аудару.</p>
12.	<p>Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың</p>	<p>Докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша <i>Viruses</i> журналындағы (2022, 14(12), 2743; https://doi.org/10.3390/v14122743), "The prevalence of Viral Pathogens among bat in Kazakhstan" ғылыми мақаласы жоғары ғылыми құндылыққа ие. <i>Viruses</i> журналы Web of Science және Scopus дерекқорында нөлдік емес импакт-фактормен индекстеледі, бұл зерттеу нәтижелерін халықаралық ғылыми қауымдастық мойындағанын</p>

	зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)	көрсетеді. Жұмыс Қазақстан мен Ресейдің жетекші ғылыми ұйымдарымен бірлесіп жүргізілген зерттеуді қамтиды, бұл ғылыми ынтымақтастық пен интернационалдандыру деңгейін көрсетеді. Жарқанаттар арқылы таралатын вирус туралы арнайы басылым зерттеудің жаһандық эпидемиологиялық ғылым үшін, әсіресе зооноздық инфекциялардың алдын алу және бақылау контекстінде маңыздылығын көрсетеді. Осылайша, докторанттың бұл басылымы оның ғылыми зерттеулерінің жоғары деңгейін және олардың әлемдік ғылым үшін маңыздылығын көрсетеді.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)	Қарагулов Адилбай Итемгеновичтің 8D09101- «Ветеринариялық медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесінің тағайындалуын ұсынамын.

Ресми рецензент:

«Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті» КеАҚ (ҚазҰАЗУ)
Халықаралық вакцинология орталығының жетекші ғылыми қызметкері,
PhD, қауымдастырылған профессор

К. Табыновтың қойған қолын растаймын
ҚазҰАЗУ бас ғылыми хатшысы, э.ғ.д., профессор

К.К. Табынов

РАСТАЙМЫН
« 03 » 09 2024 ж.
ҚазҰАЗУ бас ғылыми хатшысы

